

УДК 021.6(477.44-21)(083.41)(045)

Службові бази даних на допомогу бібліотечному фахівцю

Шаповалова Вікторія Юрївна

*Заступниця директорки з інформаційних технологій Наукової
бібліотеки Вінницького національного медичного університету ім. М. І.
Пирогова*

Анотація. У статті представлений практичний досвід створення і використання службових баз даних, які забезпечують оперативне використання можливостей доступу до різноманітної інформації.

Ключові слова. Бази даних, інноваційні процеси та технології, бібліотечно-інформаційні ресурси, пошук нових форматів, співробітництво

The Service Databases to the Help of a Librarian

Shapovalova Victoria Yuryevna

*Deputy Director of Information Technology Scientific Library Vinnytsia
National Pirogov Memorial Medical University*

Abstract. The article presents the practical experience of creating and using of service databases that provide operational use of access to a variety of information.

Keywords. Databases, innovative processes and technologies, library informational resources, search for new formats, cooperation.

Невід'ємною складовою інформаційного середовища бібліотек є допоміжний службовий апарат бібліотечного працівника. Його постійний розвиток, удосконалення та налаштування під сучасні потреби споживача забезпечують якісний різноаспектний доступ до ресурсної бази, підвищення повноти й оперативності задоволення запитів, усунення дублювання технологічних операцій, сприяють результативності роботи та підвищенню продуктивності праці й економії часу бібліотекаря.

Наукова бібліотека ВНМУ ім. М. І. Пирогова за останні 25 років створила потужний електронний каталог (ЕК), який нараховує понад 420 тис. записів. Проте сучасні вимоги до освітнього, наукового та бібліотечного розвитку диктують постійне розширення інформаційного потенціалу. Щоб максимально полегшити пошук інформації та оперативно виконувати запити, важливого значення набуває вміння створювати й використовувати різноманітні можливості ЕК. Тому час від часу виникає необхідність у здійсненні певних налаштувань програми відповідно до поставлених завдань

та можливість виконання пошукового запиту за різними критеріями. Зокрема, на вимогу методичного кабінету Міністерства охорони здоров'я щодо інформування про надходження до бібліотеки літератури **із грифами МОН і МОЗ** та з метою швидкого пошуку такої літератури було прийняте рішення вводити додатковий код в характер документа в БД «Книги». Кожному грифу був присвоєний окремий код. Згодом, виходячи із власних потреб університету, розпочато присвоєння коду на видання, **затверджені Вченою радою ВНМУ ім. М. І. Пирогова**. Цю функцію опрацювання літератури покладено на відділ наукової обробки. Відповідно було розроблено табличні форми для формування списків книгозабезпеченості з винесенням грифів в окремі графи. Таким чином, витрати часу на присвоєння відповідного коду мінімальні, а відбір літератури – оперативний і зручний.

Багато цікавої й різноманітної інформації містять екслібриси та дарчі написи на виданнях з рідкісного фонду бібліотеки. Провівши аналіз БД «**Рідкісні видання**», було виявлено, що важлива для користувачів інформація не відображається у пошукових словниках ключових слів, оскільки програмою це не передбачено. Для максимального відображення всіх відомостей в ЕК було переналаштовано словник ключових слів. Тепер для здійснення пошукової та дослідницької роботи немає нічого непоміченого.

Багато уваги потребує АРМ «**Комплектатор**». Значно удосконалено трудомісткий і кропіткий процес придбання нових надходжень. Зокрема, впроваджений режим «Замовлення» забезпечує прозорість процесу формування закупівлі літератури. Насамперед всі видання, які пропонують придбати кафедри університету або відділи бібліотеки, заносяться у БД. Залежно від наявності інформації, опис може бути повним і неповним, заносяться будь-які додаткові відомості (ходатайство з підписом ректора, наявність у фонді тощо), але обов'язково вказується прізвище замовника, контактна інформація та кількість замовлених видань. Для відображення результатів роботи із замовленням створено нове поле «Інформація про

замовлення», куди обов'язково заноситься інформація про можливість або причина неможливості придбання конкретного видання. Придбані видання в повному обсязі фіксуються як отримані із зазначеною датою, інвентарними номерами, № актів та автоматично відображаються в полі «Замовлення виконані». Видання, які не було придбано, відображаються в полі «Замовлення невиконані» із зазначеними причинами. Пошук в режимі «Замовлення» здійснюється також за іншими параметрами: автор, назва книги; дата замовлення; замовлення по роках; видавництво та ін. Вказаний режим посприяв налагодженню оперативної комунікації з будь-яких питань між відділом комплектування, адміністрацією, кафедрами, окремими замовниками, а також будь-який працівник має змогу компетентно дати відповідь про літературу, замовлену бібліотекою.

В процесі вивчення інформаційних потреб університетських структур та вищих організацій, бібліотека оперативно налаштовує нові пошукові словники. Зокрема, словник **«Отримано в дар»** інформує про подаровані бібліотеці книги: відображає прізвища дарувальників або назву кафедри і рік. Це дає можливість формувати звітні форми за різні періоди надходжень, які були спеціально налаштовані для пошуку у цьому словнику. Відтепер бібліотека не забуде жодного свого дарувальника і шанувальника.

Після переїзду у нове приміщення бібліотека стала надзвичайно затребувана серед студентської й наукової спільноти університету в якості майданчика для проведення різноманітних заходів. Нерідко у всіх залах одночасно проводяться конференції, семінари, вебінари, засідання студентських товариств, наукових гуртків, коворкінгів, клубів за інтересами тощо. Щоб полегшити працівникам бібліотеки фіксувати та розподіляти цей потік, виникла нагальна потреба створити внутрішню **базу «Реєстрація відвідувань»**. Вона налічує лише декілька полів: назва заходу і прізвище лектора (якщо є); відділ, в якому проводиться захід та кількість відвідувачів. Розроблені вихідні форми дають змогу сформуванню статистичні дані з відвідування по кожному окремому підрозділу та бібліотеки загалом.

На потребу адміністрації бібліотеки з метою обліку персональних даних співробітників було розроблено довільну базу **«Кадри»**, яка відображає інформацію про всіх, хто працював у бібліотеці з часу її заснування. Вона містить загальні дані: прізвище, ім'я, по-батькові; дата народження; освіта (який навчальний заклад закінчив і коли); посада у бібліотеці; стаж; попередні місця роботи; дата прийому на роботу і звільнення тощо. В базу вноситься інформація про переміщення працівників по посадах та відділах, їх нагороди та відзнаки. Необхідними є дані про підвищення кваліфікації, які включають дату, назву організації, на базі якої працівник удосконалював професійні знання та отримані посвідчення. Така інформація важлива для аналізу та планування підвищення фахового рівня працівників на наступний період. Створено також словник звільнених працівників, куди інформація переноситься шляхом глобального коригування. БД «Кадри» дає можливість «в один клік» скласти загальну картину або легко виокремити конкретні характеристики кадрового складу бібліотеки та окремого працівника. А також вона є незамінним джерелом при написанні історії бібліотеки.

Для прийняття будь-яких змін у технологічних процесах роботи залучаються члени методичної ради бібліотеки та відповідні фахівці. Ретельно аналізуються очікувані результати, трудові затрати, обговорюються етапи внесення інформації та виконавець. Впровадження всіх нових налаштувань фіксуються прийнятими та затвердженими методичними рішеннями. Так з'явилася потреба у створенні службової бази **«Методичні рішення»**, куди методист заносить усі прийняті методичні рішення: напрямок та вид роботи; перелік обговорених питань; відповідальні особи або відділи; відділи, яких безпосередньо стосуються ці рішення; дата його прийняття та ін. У разі внесення змін у раніше прийняті рішення, створюються нові, а в попередніх робиться посилання на них. Кожний працівник бібліотеки має доступ до цієї бази, аби вчасно відслідковувати зміни в технологічних процесах, які здійснюються в бібліотеці.

Зважаючи на періодичне впровадження нових можливостей доступу до інформації, ключовим є питання компетентності бібліотекаря та швидке реагування на будь-які зміни. Тому один із напрямків методичної роботи полягає у своєчасному доведенні інформації до працівників та уміння користуватися службовою інформацією. Для всіх працівників проводяться навчання щодо пошуку в різних електронних базах. Для перегляду всіх БД (без права внесення змін) існує загальний пароль для всіх співробітників.

Потужна пошукова робота, яка здійснюється краєзнавчим сектором, спонукала до створення нових баз даних. Систематизувати багаторічні напрацювання та полегшити роботу із створення щорічних календарів пам'ятних дат дала змогу налаштована під необхідний процес роботи сектору **БД «Знаменні і пам'ятні дати»**. Тепер пошук легко здійснювати за ювілейними датами персоналій, лікувальних установ і подій у медичному житті краю.

Оскільки у фонд бібліотеки були передані фотоальбоми випускників ВНМУ ім. М. І. Пирогова 1937–1986 років випуску, виникла потреба в систематизації документів. Таким чином, було створено **БД «Викладачі і випускники Вінницького медичного»**, яка наповнюється інформацією про персоналію: коротка біографічна довідка, рік випуску, відскановане фото (портрет, загальне фото). Також описуються фото викладачів, працівників і загальні фото. На сьогодні введено інформацію за 1937–1939 роки. Ця база не є внутрішньою, вона представлена на сайті бібліотеки. Користувачі, які володіють інформацією про певну персоналію, можуть доповнити її, звернувшись до бібліотеки. Надалі, при виявленні нової інформації щодо конкретної персоналії, до бази будуть вноситися уточнення та доповнення.

Створення Науковою бібліотекою електронних пошукових ресурсів підтверджує свою необхідність у повсякденній роботі. Вони сприяють усуненню дублювання деяких технологічних операцій, підвищенню якості й економії часу, який витрачається для пошуку та забезпечують повноцінне, оперативне і цілеспрямоване використання можливостей доступу до

різноманітної інформації, що є важливою умовою якісного функціонування співпраці між бібліотекою і користувачами її ресурсів.